

DAVLAT MOLİYASINI SHAKLLANTIRISHDA UMUMDAVLAT SOLIQLARNING AHAMIYATI

Qarshi Davlat texnika universiteti magistranti

Ko'paysinov Behruz Xurshid o'g'li

E-mail: Bekhruz0102@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada davlat moliyasini shakllantirish jarayonida umumdavlat soliqlarning tutgan o'rni va ahamiyati atroflicha tahlil qilingan. Umumdavlat soliqlarning iqtisodiy mohiyati, davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishdagi roli hamda ularning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'siri yoritib berilgan. Shuningdek, soliqlar orqali davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlash, byudjet taqchilligini kamaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: davlat moliyasi, umumdavlat soliqlari, soliq tizimi, davlat byudjeti, soliq tushumlari, moliyaviy barqarorlik, soliq siyosati.

Kirish. Davlat moliyasi mamlakat iqtisodiy tizimining asosiy bo'g'inlaridan biri bo'lib, davlatning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy funksiyalarini amalga oshirishida muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat tomonidan olib boriladigan har qanday islohotlar, ijtimoiy dasturlar va strategik loyihalar yetarli moliyaviy resurslar mavjud bo'lgandagina samarali amalga oshiriladi. Shu nuqtai nazardan, davlat moliyasini shakllantirish manbalari, ayniqsa soliqlarning roli alohida ahamiyatga ega. Soliqlar davlat byudjeti daromadlarining asosiy manbai bo'lib, ularning ichida umumdavlat soliqlari yetakchi o'rinni egallaydi. Umumdavlat soliqlarining barqaror va samarali yig'ilishi davlat moliyaviy mustaqilligini ta'minlash, iqtisodiy barqarorlikka erishish hamda ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi[1].

Umumdavlat soliqlari — bu mamlakat hududida yagona tartibda joriy etiladigan va to'liq davlat byudjetiga yo'naltiriladigan soliqlardir. Ular qatoriga qo'shilgan qiymat solig'i, foyda solig'i, aksiz solig'i, jismoniy shaxslar daromad solig'i kabi soliqlar kiradi. Ushbu soliqlar markazlashgan moliyaviy resurslarni shakllantirish imkonini beradi va davlat ehtiyojlarini moliyalashtirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, umumdavlat soliqlari davlatning iqtisodiy tartibga solish vositasi sifatida ham namoyon bo'ladi. Soliq stavkalari va imtiyozlar orqali iqtisodiy faollik rag'batlantiriladi, investitsiyalar jalb qilinadi va tadbirkorlik muhiti yaxshilanadi.

Umumdavlat soliqlari davlat byudjeti daromadlarining asosiy qismini tashkil etadi. Aynan shu soliqlar hisobiga davlatning muhim xarajatlari moliyalashtiriladi. Jumladan, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlari, ijtimoiy himoya dasturlari, mudofaa sohasi, infratuzilma va transport loyihalari umumdavlat soliqlari hisobidan

ta'minlanadi. Soliq tushumlarining yetarli darajada shakllanishi byudjet taqchilligini kamaytirishga, davlat qarziga bo'lgan ehtiyojni pasaytirishga hamda moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, umumdavlat soliqlari davlatning makroiqtisodiy siyosatini amalga oshirishda muhim vosita hisoblanadi[2].

Umumdavlat soliqlari ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Daromadlarga qarab soliqqa tortish mexanizmi orqali aholining kam ta'minlangan qatlamlarini qo'llab-quvvatlash imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, soliq tushumlari mamlakatning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish dasturlarini amalga oshirishda muhim moliyaviy manba bo'lib xizmat qiladi.

Umumdavlat soliqlari nafaqat moliyaviy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega. Soliq siyosati orqali davlat aholining turli qatlamlari o'rtasida daromadlarni qayta taqsimlaydi. Progressiv soliqqa tortish mexanizmi kam ta'minlangan aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirishga imkon yaratadi[3].

Bundan tashqari, soliqlar orqali davlat iqtisodiy faollikni tartibga soladi. Soliq imtiyozlari va preferensiyalar tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantiradi, investitsion muhitni yaxshilaydi va yangi ish o'rinlari yaratilishiga zamin hozirlaydi. Bu esa mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, umumdavlat soliqlari davlat moliyasini shakllantirishning eng muhim va asosiy manbai hisoblanadi. Ularning samarali tashkil etilishi davlat byudjeti daromadlarining barqarorligini ta'minlab, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, soliq tizimini takomillashtirish, soliq ma'muriyatchiligini rivojlantirish va soliq tushumlarini oshirish davlat moliya siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti to'g'risidagi qonun hujjatlari.
3. G'ozibekov D. **Moliya**. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
4. Vahobov A., Malikov T. **Davlat moliyasi**. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. Rasulov A. **Soliq tizimi va soliq siyosati**. — Toshkent, 2021.